

Porcelanowy alchemik¹

Ernenfried Walter von Tschirnhaus (pochodził z starego zniemczonego czeskiego rodu Czernusów) – filozof, matematyk, fizyk, technolog, chemik, pedagog był członkiem paryskiej Akademii Nauk. Był pierwszym Europejczykiem, który uzyskał stopioną masę porcelanową. Jego idea było zorganizowanie samofinansującej się saksońskiej akademii naukowej. W swoim majątku w Sławnikowicach (około 4 km na północ od Nowej Karczmy Zgorzeleckiej) zbudował hutę szkła, w której produkował ogromne soczewki, dzięki którym uzyskiwał wysokie temperatury zdolne nawet topić metale. Posiadał dwa laboratoria badawcze. Jedno w Sławnikowicach, a drugie w Dreźnie. W obu pracowniach poszukiwał formuły zamiany metali w złoto. Jego badaniami interesował się August II Mocny. Tschirnhaus złota nie wyprodukował, wynalazł za to masę porcelanową. Swoim odkryciem podzielił się z innym badaczem Jahanem Friedrichem Bottgerem, na którego po śmierci sławnikowskiego alchemika spadły zaszczyty i miano odkrywcy „białego złota”. Tschirnhaus, któremu ciągle brakowało pieniędzy był także właścicielem karczmy, dla której sam skonstruował urządzenia browarnicze. W tych ciężkich czasach właśnie knajpa dawała mu pewny dochód. Jednak miejscowy ksiądz J. Kellner zabronił wiernym „niemiłych Bogu” tańców i raczenia się pienistym trunkiem w gospodzie alchemika. Opornych wieśniaków ksiądz nie dopuszczał do spowiedzi. Jak się później okazało ksiądz po prostu chciał poznać tajemnicę białej porcelany, aby można było ją produkować w przytułku dla sierot, który prowadził jego przyjaciel A. Franke. Wojna o karczmę zakończyła się przeniesieniem księdza do innej parafii. Tschirnhaus zmarł w 1708 roku. Po jego śmierci zadłużony majątek zlicytowano, a wszelkie dokumenty i zapiski zabezpieczył August Mocny. Dokumentację złożono w piwnicy jednego domu w Görlitz, gdzie przeleżała w wilgoci ponad 15 lat i niemal doszczętnie zgniła.

Obecnie właścicielka pałacu w Gronowie, nieopodal Sławnikowic jest artystka malarka Wanda Stokwisz z Lublina, absolwentka studiów malarskich w Sankt Petersburgu, mieszkająca obecnie także w Darmstad. Założyła tu polsko-niemiecką fundację im. Tschirnhausa, której celem jest działalność charytatywno-opiekuńcza na rzecz artystów i twórców, prace naukowo-badawcze i wielodyscyplinowa wymiana doświadczeń. Fundacja organizuje warsztaty, szkółkę malarską, sympozja, plenery artystyczne, koncerty.

Saksońska Akademia Nauk od 10 lat bada i dokumentuje dzieło Tschirnhausa publikując prace poświęcone jemu i jego osiągnięciom.

Streścił: A. Mateusiak

¹ Porcelanoy Alchemik – Katarzyna Matla, tygodnik Nowiny Jeleniogórskie, nr 37, 10-16.09.2002 r.